

AŠ MANAU

Šiame numeryje:

Prezidento Joe Bideno

startas – p. 2

NASA misija Marse – p. 10

Naujienlaiškį rengia:

 VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Naujienlaiškį remia:

US LT
ALUMNI

Prezidento Joe Bideno startas

Sausio 20 d. buvo [inauguruotas naujasis JAV prezidentas Joe Bidenas](#), Europos Sąjungos pagrindinių institucijų vadovų sutiktas kaip palankesnis variantas, lyginant su kadencija baigusiu ir rinkiminę kovą pralaimėjusiu

Donaldu Trumpu. [Pasak EK pirmininkės U. von der Leyen, tai, kad milijonai amerikiečių balsavo už D. Trumpą, o kai kurie jų sausio 6 dieną dėl jo šturmo Kapitolijū, turėtų būti perspėjimas, kaip neapykantos kalba ir melagienos tampa realiu pavojumi demokratijai.](#) Kartu [inauguruota ir viceprezidentė Kamala Harris](#), kuri tapo pirmąja moterimi eisiančia šias pareigas.

J. Bideno [pradine kryptimi tapo D. Trumpo sprendimų pakeitimas](#). Jau pirmąją dieną po inauguracijos, jis [patvirtino pirmuosius įsakus](#) dėl kovos su COVID-19 priemonių, tarp jų [įvedant privalomą kaukių dėvėjimą federalinėse šalies įstaigose](#) ir kitas naujas priemones, [užtikrinant rasinę lygybę šalyje](#). J. Bidenas taip pat atšaukė prieštaringai vertinamą D. Trumpo draudimą atvykti į šalį kelių, daugiausia musulmoniškų valstybių piliečiams ir [sustabdė finansavimą D. Trumpo sumanytos sienos Meksikos pasienyje statyboms](#).

Tačiau kartu matomas ir tęstinumas. „Bidenas kritikavo Trumpo sprendimą įvesti muitų tarifus kitiems prekėms. Tačiau kol kas sprendimo neatšaukia, mat principinė nuostata Pekino atžvilgiu išlieka kritiška. Panašu ir su Irano branduolinės programos susitarimu - nors Bidenas norėtų jame dalyvauti, kol kas Jungtinės Valstijos lieka nuošalyje, kaip kad ir norėjo Trumpas”, - [pažymi politologas Linas Kojala](#).

Buvo atgręžtas ir ypač kritiškai priimtas [JAV išstojimas](#) iš Paryžiaus klimato susitarimo. [JAV oficialiai vėl yra tarp šios sutarties besilaikančiųjų šalių](#), o J. Bideno administracija pažadėjo, kad kova dėl aplinkos išsaugojimo bus jos prioritetas. Taip pat [JAV grįžo ir į Pasaulio sveikatos organizaciją \(PSO\)](#) ir buvo [atšauktas draudimas kariuomenėje tarnauti translyčiams](#).

Viena labiausiai matomų kryptų J. Bideno užsienio politikoje liečia Rusiją. JAV vasario 3 d. penkeriems metams [pratęsė naująją Strateginės ginkluotės mažinimo \(START\) sutartį su Rusija](#), nepaisant pastaraisiais metais pablogėjusių šalių santykių. O vasario gale J. Bidenas [pareiškė, kad niekuomet nepripažins prieš septynerius metus Rusijos įvykdytos Ukrainai priklausančio Krymo pusiasalio aneksijos](#). JAV ir ES dėl to yra paskelbusios sankcijas Rusijai. Kartu atkreiptas dėmesys ir į Navalno sulaikymą - [JAV planuoja skelbti sankcijas Rusijai dėl šios veiksmų prieš opozicijos atstovą Aleksejų Navalną](#), tai yra dėl Navalno apnuodijimo ir įkalinimo. O kovo 17 d. [J. Bidenas interviu televizijai „ABC news“ paklaustas ar Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas yra žudikas, atsakė „hmm, taip“ ir pažadėjo, kad Rusija netrukus sulauks veiksmų dėl kišimosi į JAV prezidento rinkimus bei vidaus politiką, kibernetinių atakų rengimą. Rusija ne kartą kartojo neigianti kaltinimus, kad šalis kišosi į rinkimus JAV. Po J. Bideno žodžių Rusija paskelbė iš Vašingtono konsultacijoms atšaukianti savo ambasadorių ir perspėjo JAV, kad valstybių santykiai atsidūrė prie žlugimo ribos.](#)

Ilgalaikiai amerikiečių tikslai, anot politologų, [Baltijos šalių atžvilgiu yra nuoseklūs](#). Tai - ir noras išlaikyti regiono stabilumą, ir ekonominis bendradarbiavimas, ir tiesiog bendrystė tarp sąjungininkų. JAV ambasadorius Lietuvoje [Robertas Gilchristas patikino, kad JAV prezidento pareigas einant J. Bidenui, Lietuvos ir JAV santykiai saugumo srityje išliks tvirti, amerikiečių karinis buvimas tęsis įvairiais būdais](#). Vis dėlto ambasadorius negali dar atšaukti, ar J. Bideno kadencijos metu pavyks pasiekti susitarimą, kuris apibrėžtų nuolatinį bataliono dislokavimą šalyje, ko siekia dabartinė Lietuvos Vyriausybė.

EKSPERTŲ KOMENTARAI

Linas Kojala

Rytų Europos studijų centro direktorius

JAV prezidentas Joe Bidenas sudrebino tarptautinės politikos pasaulį viešai pripažindamas, kad laiko Rusijos lyderį Vladimirą Putiną „žudiku“.

Nors ši interviu televizijai metu išsakyta frazė sulaukė didelio dėmesio ir iššaukė atsakomąją Kremliaus reakciją (iškart po pareiškimo konsultacijoms atgal į Maskvą buvo išsikviestas Rusijos ambasadorius JAV Anatolijus Antonovas), ji iš esmės atspindi ilgametę JAV ir Rusijos santykių dinamiką. O ji - mažų mažiausiai sudėtinga.

Galima sakyti, kad JAV ir Rusija nesutaria beveik dėl nieko. Ypatingai - po 2014 metų, kuomet Putinas ryžosi aneksuoti Ukrainai priklausantį Krymą bei pradėjo karo veiksmus rytinėje Ukrainos dalyje Donbase. Negana to, Vakarų šalys kaltina Rusiją dėl nuolatinio kišimosi į demokratinius rinkiminius procesus (2016 ir 2020 metų JAV prezidento rinkimai yra geriausia to iliustracija), brutalaus susidorojimo su rusų opozicijos veikėjais (Aleksejaus Navalno nuodijimo ir įkalinimo faktas yra ryškiausias to pavyzdys), nenoro konstruktyviai spręsti kitų tarptautinės politikos dilemų bei keliamos geopolitinės grėsmės rytinėms NATO valstybėms.

Be to, amerikiečiai itin kritiškai žvelgia į abejotinus Rusijos finansuojamus projektus, tokius kaip dujotiekio „Nord Stream 2“ tiesimas. Dujotiekis, turintis sujungti Rusiją ir Vokietiją, kelia didelį Lietuvos ir kitų Baltijos šalių, taip pat Lenkijos, Ukrainos nepasitenkinimą. JAV taip pat priešinasi projektui, mat jis didins Europos energetinės sistemos priklausomybę nuo rusiškų žaliavų ir kels riziką dėl Kremliaus įtakos „eksporto“ į Vakarų. Nors Berlynas gina projektą, teigdamas, kad jo reikia vokiečių pramonei, ir Donaldso Trumpo, ir Bideno administracijos dujotiekio tiesime dalyvaujančioms įmonėms taiko sankcijas. Pastarosiomis dienomis Bideno administracija dar kartą pakartojo, jog neketina švelninti savo pozicijos.

Įdomu, kad JAV laikysena nesikeičia net ir po prezidento rinkimų. Daugybę kartų girdėjome, kad Trumpas ir Bidenas yra ne tik oponentai, bet iš esmės nieko bendro neturintys politikai. Visgi abiejų nuostatos Rusijos atžvilgiu praktinėje politikoje yra stebėtinai panašios. Tiesa, Trumpas ne kartą viešai „flirtavo“ su Putinu, teigdamas, kad jis yra „geras vyrukas“, nors praktikoje jo administracija taikė sankcijas ir net siuntė ginklus besiginančiai Ukrainai. Bidenas tęsia griežtą praktinę politiką, bet nevengia jos iliustruoti ir skambiais viešais pareiškimais. Tai įrodo, jog valstybių, ypač tokių galingų kaip JAV, užsienio politika yra pakankamai nuosekli ir vengianti drastiškų svyravimų.

Tiesa, minimalūs sąlyčio taškai tarp Rusijos ir JAV visgi įmanomi. Visai neseniai abi valstybės penkeriems metams pratęsė Strateginės ginkluotės mažinimo (START) sutartį, kuri apriboja, kiek šalys gali turėti branduolinių kovinių galvučių. Tai įvyko nepaisant įtemptos dvišalių santykių atmosferos. Kai kurie ekspertai mano, jog sutarimas įmanomas ir klimato kaitos srityje, mat, bent jau teoriškai, interesas prisidėti prie globalios problemos sprendimo turėtų vienyti, o ne skaldyti. Tačiau sunku įsivaizduoti, kad tokie bendradarbiavimo pavyzdžiai nusvertų gausybę bėdų ir iššūkių.

Jūratė Juškaitė

Lietuvos žmogaus teisių centro komunikacijos vadovė, manoteises.lt redaktorė

Žmogaus teisės pagal Joe Biddeną

Vos prisiekęs JAV prezidentas Joe Biddenas jau kitą dieną pasirašinėjo nemažą pluoštą įsakų. Niekas, matyt, nenustebo, kad tarp šių įsakų buvo ir lėšų sienai su Meksika sustabdymas. Panaikintas ir draudimas į valstijas atvykti asmenims iš 7 daugiausia musulmoniškų valstybių. Šiek tiek vėliau atšauktas ir draudimas translyčiams tarnauti JAV armijoje.

Šie sprendimai pirmiausia žymėjo Trumpo eros pabaigą ir didžiąja dalimi buvo palaikomi visuomenės. Pavyzdžiui, nors Lietuvoje apie translytiškumą diskutuojame mažai, JAV situacija kiek kitokia: net 79 proc. gyventojų neprireikė Trumpo įvestam translyčių kariuomenėje draudimui.

Tačiau viena yra panaikinti kontraversiškus buvusios administracijos sprendimus, kita - įveikti išbujojusią žmogaus teisėms nepalankią kultūrą ir gerokai į radikalią dešinę pasislinkusią diskusiją. Per ketverius Trumpo valdymo metus JAV mažiausiai penktadaliu išaugo neapykanta motyvuotų nusikaltimų ir incidentų skaičius. Tai - ne nevyriausybių organizacijų duomenys, kurios turėdamos glaudesnę ryšį su įvairiomis pažeidžiamomis bendruomenėmis gali fiksuoti ir tuos atvejus, kai apie nusikaltimus nepranešama. Tokius duomenis pateikė Federalinių tyrimų biuras. Manoma, kad neseniai įvykę Azijos kilmės amerikiečių šaudymai Atlantoje yra Trumpo vykdytos neapykantos politikos pasekmė.

Kita vertus, nors mažai kas prieštarauja, kad Trumpo palikimas žmogaus teisių srityje yra ypač neigiamas (matyt, išskyrus religijos laisvę, kuriai buvęs prezidentas skyrė daug dėmesio), tačiau ilgai džiaugsmas dėl pirmtako sprendimų atšaukimo ir pasikeitusios kalbėjimo kultūros liausis. Iš Biddeno ir Harris administracijos amerikiečiai ir pasaulis laukia ne tik „sugrįžimo į normalumą“, tačiau ir progresyvių sprendimų.

Ar tokių sulauksime? Kol kas Jungtinės Valstijos, kaip ir visas pasaulis, bando vaduotis iš koronaviruso sukeltos pandemijos, tad ir daugelis sprendimų sukoncentruoti būtent į šią sritį. Pavyzdžiui, neseniai patvirtintas rekordinis išmokų amerikiečiams paketas. Biddenas taip pat nevynioja žodžių į vatą įvardindamas, kad pandemija labiausiai smogė tiems, kas ir iki pandemijos susidurdavo su įvairiomis diskriminacijos formomis ir apsunkintomis galimybėmis lygiavertiškai dalyvauti visuomenėje ir naudotis viešaisiais resursais (juodaodžiai, imigrantai, moterys ir kt.).

Ar galime tikėtis sprendimų, kurie būtų nukreipti į ilgalaikius pokyčius? Prognozuoti gana sunku: esama krizė menkina galimybes imtis reikšmingų sprendimų, kita vertus signalai, kad tokių pokyčių tikėtis turėtumėme, yra siunčiami.

Bidden - Harris administracija suformavo bene labiausiai visuomenės įvairovę atspindintį kabinetą JAV istorijoje. Jame ir pirmasis juodaodis - gynybos sekretorius, ir pirmasis homoseksualumo neslepiančias sekretorius. Nors tokie sprendimai gali būti vertinami kaip parodomieji, tačiau tyrimai aiškiai rodo, kad įvairovę pasižymintys vadovai ir lyderiai priima labiau subalansuotus ir didesnės visuomenės dalies interesus nei poreikius atspindinčius sprendimus.

Įdomu, kad dabartinis JAV užsienio reikalų sekretorius Antony Blinkenas yra dirbęs nevyriausybiniame žmogaus teisių organizacijoje. Šių metų vasarį Blinkenas pranešė, kad JAV sieks būti išrinkta į Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybą 2022 - 2024 m. kadencijai. Lietuva, beje, taip pat sieks būti išrinkta į šią Tarybą. Tad JAV bandys grįžti į tarptautinius žmogaus teisių mechanizmus, iš kurių Trumpas buvo pasitraukęs.

Lietuvai taip pat gali būti aktualu tai, kad Biddenas suformavo Baltųjų rūmų lyčių politikos tarybą. Jos paskirtis ne tik užtikrinti, kad lyčių lygybės principai horizontaliai būtų integruojami į Baltuosiuose rūmuose bei federalinės politikos lygmenyje gimstančias iniciatyvas, bet ir JAV vykdomoje užsienio politikoje. Vis dėlto, kaip šie ir kiti Biddeno - Harris administracijos veiksmai realiai pakeis žmogaus teisių būklę pasaulyje, dar pamatysime. Kol kas galime tik laukti ir džiaugtis, kad dabartinis JAV vadovas bent jau nepriešina skirtingų visuomenės grupių ir neskatina neapykantos.

Dominykas Kaminskas

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojas

2016 m. belgų filosofė Chantal Mouffe publikavo tekstą „The Populist Moment“, kuriame teigė, kad moderni demokratija išgyvena populizmo laikotarpį. Jos nuomone, socialinė ir politinė nelygybė Vakarų visuomenės atvedė į tašką, kuriame paprasti žmonės yra tiek nusivylę politika, kad tradicinės demokratinės politikos rėmuose vykstantys pokyčiai nebėra pakankami. Populistiniai judėjimai sugebėjo pasiūlyti alternatyvą, kuri užkariavo žmonių vaizduotę, o šio laikotarpio simboliu tapo JAV Prezidentas Donaldas Trumpas. Iš tiesų, Trumpo era buvo svarbi ne tik JAV - jo valdymo

laikotarpis suteikė stiprų impulsą populistiniams judėjimams visame pasaulyje. Tai neturėtų stebinti - JAV politikoje vis dar diktuoja madas. Būtent dėl to po Joe Bideno pergalės pasirodė pirmieji optimizmo požymiai - populizmas pralaimėjo, vėl grįžtame prie normalios politikos. Tokie pareiškimai, žinoma, buvo gerokai per ankstyvi, nes problemos, iki tol kamavusios Vakarų demokratijas, neišnyko. Visgi praėjus keliems mėnesiams jau galima vertinti Bideno pastangas pakeisti nusistovėjusią situaciją.

Mouffe požiūriu, viena iš pagrindinių demokratijos problemų, atvedusių prie populizmo laikotarpio, buvo vadinamoji postpolitinė būklė. Šiuo terminu ji nurodė mažėjančius skirtumus tarp politinės kairės ir dešinės jėgų. Tradiciškai politinės kairės tikslu būdavo galima laikyti lygybės (visomis prasmėmis) siekį, tuo tarpu dešinioji pusė siekė maksimalizuoti individo laisvę. Ribų tarp šių jėgų nykimas lėmė, kad rinkėjai paprasčiausiai nebematė potencialių alternatyvų, kurios pasiūlytų naujų būdų spręsti įsisenėjusioms problemoms. Tai buvo galima pastebėti ir per 2016 m. JAV prezidento rinkimus - „Pew Research“ atlikta rinkimų studija rodė, kad kairiojo flango atstovas Bernie Sandersas turėjo geriausius šansus laimėti rinkimus iš visų demokratų kandidatų, tačiau partija pasirinko gerokai arčiau centro buvusią Hillary Clinton, kuriai rinkimai baigėsi nesėkme. Bidenas šiuo požiūriu nedaug skiriasi nuo Clinton, tačiau ne itin sėkmingas Trumpo valdymo laikotarpis visgi pavertė jį potencialia alternatyva, nors Bideno kampanija ir nebuvo matoma kaip itin stipri. Ar per pirmąjį 100 dienų Prezidentas priėmė tikrai rimtų sprendimų ir pakeitė status quo? Kol kas spręsti sunku - JAV kiek labiau atsivėrė imigrantams, grįžo į Pasaulio sveikatos organizaciją bei Paryžiaus susitarimą, o stipri pozicija Rusijos atžvilgiu po pasikėsinimo į Aleksejų Navalną bei sankcijos Kinijai dėl uigūrų genocido rodo, kad bent jau užsienio politikoje JAV vėl imasi globalaus lyderio vaidmens.

Visgi svarbiausias aspektas, lėmęs populizmo iškilimą, yra socialinė ir ekonominė nelygybė. Trumpas laimėjo rinkimus su platforma, skirta atgaivinti amerikietišką svajonę, tačiau didelių pokyčių pasiekti nepavyko. Šiuo požiūriu Bidenas paveldėjo, trumpai tariant, avarinę situaciją. JAV ir taip nespindi šioje kategorijoje - Pasaulio banko vertinimu 2018 metais JAV Gini indekso, skirto matuoti pajamų nelygybei, vertė buvo 41,4. Jei pats skaičius jums nieko nesako, tai sąrašo kaimynės turėtų sakyti nemažai - panašiai įvertintos šalys buvo Haitis, Malaizija ar Papua Naujoji Gvinėja. Pridėjus COVID-19 kokteilis gaunasi itin prastas. Bidenas neseniai pasirašė COVID-19 padarinius turintį įstatymą, pagal kurį daugelis amerikiečių gaus tiesiogines vienkartinės išmokas, pašalpas, be to, 350 mlrd. dolerių bus skirta vietos valdžios institucijoms padėti. Gražus žingsnis, tačiau, žinoma, nepakankamas. Nors JAV sistema dažnai ne visiškai pelnytai kritikuojama dėl mažo pajamų perskirstymo - valstybės aparatas iš tiesų yra didžiulis, tik paslaugų teikimo principas skiriasi nuo Europos - akivaizdu, kad reformų reikalauja beveik visos esminės valstybės sritys. Nuo švietimo iki mokesčių, nuo sveikatos apsaugos iki socialinės apsaugos, JAV yra laikas keistis.

Jei norime kalbėti apie pergalę prieš populizmą, reikia ne tik simbolių žingsnių - tradicinė partinė politika turi atsižvelgti į problemas, kurios atnešė populistinį laikotarpį. Tik sėkmingas ir aktyvus darbas bei įsiklausymas į piliečių poreikius gali tokią pergalę lemti. 100 dienų tam yra per mažai, greičiausiai bus per mažai ir 4 metų, bet pradėti nuo kažko reikia.

Kęstutis Girnius *Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas*

Ar Prezidentas Bidenas suvaikėja? (Delfi.lt publikacija)

Penktadienį JAV prezidentas Joe Bidenas prarado pusiausvyrą ir tris kartus suklupo, lipdamas trapu į prezidentinį lėktuvą. Baltieji rūmai suskubo pranešti, kad itin stiprus vėjas jį parklupdė. Bidenas nėra pirmasis JAV prezidentas, kuris patyrė sunkumų, įlipant ar išlipant iš prezidentinių lėktuvų. Pernai lipdamas trapu suklupo tuometinis viceprezidentas M. Pence. Buvę prezidentai B. Obama ir G. Fordas pargriuvo, nusileisdami trapu. Bet šie incidentai nesukėlė didesnio dėmesio, visi parklupę buvo sveiki. To negalima sakyti apie Bidena.

Jau kurį laiką keliama abejonių dėl Bideno protinių gebėjimų, klausiama, ar jie apsilpę, ar prezidentas pergyvena pažinimo sutrikimus. Per prezidento rinkimo kampaniją jis pasiliko savo namuose Delavero valstijoje, itin retai susitikdavo su rinkėjais, atseit paklusdamas raginimams izoliuotis dėl pandemijos. Per savo trumpus pasirodymus viešumoje ir kai neskaito iš parengto teksto, Bidenas gana nerišliai kalba, kartais susimaišo, praeitą savaitę viceprezidentę K. Harris pavadino prezidentu. Nereikėtų sureikšminti tokių klaidelių, kurių neišvengia nė vienas vyresnio amžiaus žmogus, o Bidenas jau 78 metų. Rūpestį kelia tai, kad praėjus dviem mėnesiams po jo inauguracijos, jis dar nėra surengęs nė vienos formalios spaudos konferencijos. Paprastai prezidentai turi spaudos konferenciją per pirmąjį kadencijos mėnesį. Pasak kritikų, Bideno štabas nuogaštuoja, jog jis negebėtų deramai atsakyti į sudėtingesnius reporterių klausimus, ypač jei jie užginčytų jo atsakymus. Lyg šiol pagrindinė JAV žiniasklaida jį lepina, daugelis klausimų yra „kas naujo ir gero, premjere“ variantai.

Pastebėta, kad net šiomis aplinkybėmis Bidenas pasikliauja špargalkomis. Baltieji rūmai pažadėjo, kad prezidentas surengs spaudos konferenciją balandį. Jos formatas, galimi mėginimai riboti klausimus, prezidento laikysena bei atsakymai daug ką pasakys apie Bideno sveikatą, parodys, ar nuogaštavimai dėl suvaikėjimo pagrįsti ar oponentų iš piršto laužti, ar galima pasitikėti prezidento kompetencija ir gebėjimu atlikti savo pareigas. Dėmesio sulaukė jo interviu praeitą savaitę, kurioje paklaustas, ar mano, kad V. Putinas galėtų būti apibūdinamas kaip „žudikas,“ Bidenas atsakė „taip.“ Tokie tiesmuki atsakymai nėra įprasti, paprastai randamas labiau diplomatiškas būdas tą patį pasakyti. Pavyzdžiui, kad esama įtikimų įrodymų, kad atsakingi valdžios pareigūnai dalyvavo apnuodijant Navalną, ir vargu, ar tai būtų įvykę be pritarimo pačiame aukščiausiam lygyje.

Rusija reagavo pikta, atšaukė savo ambasadorių iš Vašingtono konsultacijoms. Pats Putinas buvo gana santūrus. Jis palinkėjo Bidenui sveikatos ir pakvietė jį tęsti „mūsų diskusiją“ per tiesioginę transliaciją internete, žinodamas, kad Bidenas to nedarys. Galingų šalių prezidentai nedalyvauja tokiuose spektakliuose. Yra pagrindo rūpintis Bideno sveikata. Jis prezidentauja vos du mėnesius, taigi jo kadencijoje liko 46 mėnesiai. Buvo įtarimų, kad prezidentas R. Reiganas pergyveno pažinimo sutrikimus, bet jie iškilo per paskutinius jo prezidentavimo metus. Kyla du rūpesčiai, jei Bideno protiniai gebėjimai silpnėja. Pirma, kas priima sprendimus? Lyg šiol Bideno administracija yra itin veikli. Prezidentas pasirašė daugiau nei tris dešimtis įsakų ir dekretų, skirtų koronaviruso pandemijai, ekonomikai, imigracijai, klimato krizei ir kitoms problemoms spręsti. Kai kurie jų gana radikalūs, nors daugumai jų pritaria.

Jo ministrų taryba įvairiausia JAV istorijoje, daugiausia moterų ir mažumų. Tai irgi sveikintinas žingsnis. Bet kokį vaidmenį visuose šiuose veiksniuose turi pats prezidentas, ar jis imasi iniciatyvos ir vadovauja procesui, ar tik patvirtina, ką patarėjai siūlo? Ar jis tars lemiamą žodį, kai patarėjai neturės vieningos nuomonės, ar atsiras keli galios centrai? Dar reikia klausti, koks bus viceprezidentės K. Harris vaidmuo, ar ji reikalaus, jog būtų rimtai atsižvelgta į jos nuostatas ir nuomones, ar ji rengsis galimam valdžios perėmimui?

Klausimai svarbūs, nes gyvename itin neramiais laikais. JAV yra susiskaldžiusi į dvi karingai ir priešiška nusiteikusias stovyklas. Daugelis demokratų ir respublikonų laiko vieni kitus ne oponentais, bet priešais, gal net keliančiais pavojų nacionaliniam saugumui. Smarkiai nesutariama dėl juodaodžių būklės, imigracijos, socialinės nelygybės, mokesčių politikos, net dėl studentų skolų. Nerami ir tarptautinė padėtis. Kai kurie Trumpo šalininkai mano, kad JAV priešininkai visame pasaulyje - Irane, Rusijoje, Kinijoje - mažiau paisys JAV interesų, išūliai elgsis, įsitikinę, kad prezidentas negebės priimti greitų, veiksmingų sprendimų, deramai reaguoti į vis dažnėjančius iššūkius. Praeitą savaitę ne tik Putinas kvietė Bidena su juo viešai diskutuoti, bet JAV ir Kinijos užsienio reikalų ministrų susitikime Kinija išdrožė JAV pamokslą, ragino ją įvertinti savus, o ne svetimų šalių trūkumus. Tokio „atvirumo“ kol kas nebūta. Nežinia, ar jį sukėlė didėjantis Kinijos pasitikėjimas savimi, ar įtarimas, kad yra vakuumas JAV valdžios viršūnėje, arba abu faktoriai kartu. Verta pažymėti, kad JAV užsienio reikalų ministras A. Blinkenas, ko gero pamokytas ES diplomatijos vadovo J. Borrellio fiasko Maskvoje, energingai atmetė Kinijos priekaištus. Kontrastas tarp Bideno ir jo pirmtako D. Trumpo yra itin akivaizdus. Trumpas elgėsi kaip vos susitvardantis paauglys, Bidenas kaip pavargęs senelis. Amerikiečiai patys juos išrinko, tad negali perdėm skųstis. Ir JAV, ir pasauliui svarbu, kad kitas JAV prezidentas būtų santūraus būdo vyras ar moteris savo intelektualinių galių viršūnėje.

ATGARSIAI FEISBUKE

Like + Follow Message ...

Įrašai sutrumpinti.

NARA

Žurnalistikos erdvė

2021-01-20

„Ambasadorius Lozoraitis sakydavo, kad Bidenas yra vienas stipriausių mūsų draugų JAV. Jis jau 40 metų žino Lietuvos klausimą“, - buvęs diplomatas Darius Sužiedėlis.

Pokalbis su Floridoje gyvenančiu Dariumi Sužiedėliu apie Bideno asmenybę ir Jungtines Valstijas po Donaldo Trumpo: <https://nara.lt/lt/articles-lt/darius-suziedelis>

Rimvydas Valatka

Žurnalistas

2021-01-24

Bidenas per 30 min. po inauguracijos grąžino JAV į Paryžiaus klimato susitarimą ir PSO, sustabdė kinų sienos su Meksika statybą, įvedė privalomas kaukes ir t.t. Trumpo voliuntarizmas žaibu paliktas už riebaus brūkšnio. Lietuvis liberalas turbūt išsinarino žandikaulį. Kad nereiktų lyginti Bideno pirmo pusvalandžio su 45 saviškių dienomis.

Visi Karbauskio-Skvernelio įvesti draudimai tebevaldo. Karbauskio voliuntarizmo tęstinumas de jure už riebaus juodo brūkšnio de facto paliko Laisvės partiją, kuriai gresia likti narsių interviu dalintojų partija. O Liberalų sąjūdžiui turbūt ir taip gerai, kai niekas nebemini E.Masiulio bylos. Bet ar klausimas buvo, kad ne tie valdė? Ar vis dėlto klausimas buvo, kad ne taip valdė?

Galimas daiktas, daug kam, ir ne tik valdžioje, atrodo, kad svarbiausias klausimas buvo, kad ne tie valdo. O jei jau valdo tie, kam virpinti orą? Bet jei kartais ateitų supratimas, kad esmė, jog anie valdė ne taip? Gal logiška reikalauti, kad prasto valdymo recidyvai, o pirmiausia absurdiški draudimai, atviras kenkimas piliečiams ir jų verslams, net ligoniams, būtų palikti už riebaus juodo brūkšnio? Kaip padarė Bidenas.

Paulius Gritėnas

Apžvalgininkas

2021-01-21

Šiek tiek kritikos Joe Bideno inauguracinei kalbai ir perspėjimas, kad liberali demokratija negali remtis melancholišku sugrįžimo į normalumą motyvu.

"Kokį tikslą sau kelia J.Bidenas? Politiniame kontekste sugrįžimas į normalybę reiškia sugrįžimas prie liberalios demokratijos pagrindų ir prie demokratijos skatinimo, palaikymo ir gynybos visame pasaulyje. Formuluoju dar paprasčiau, tai grįžimas prie 2017 metų sausį nutrūkusios Baracko Obamos politikos tąsos.

D.Trumpas naudojosi dalies amerikiečių sentimentu socialine ir ekonomine prasme paprastesniems laikams, kai JAV didžiąją daugumą sudarė baltaodžiai, viešojoje erdvėje ir politikoje dominavo vyrai, darbo vietas užtikrindavo didžiulius eksporto mastus išvystę fabrikai ir iškastinio kuro kasyklos bei perdirbimo įmonės. Amerikietišką svajonę tuomet įprasmino idiliškas gyvenimas priemiestyje, savas namas, keli automobiliai, keli vaikai, šuo ir namuose su vakariene laukianti žmona.

J.Bidenas naudojasi tuo pačiu sugrįžimo motyvu. Žinoma, jis pritaikytas labiau sofistikuotai publikai, didžiųjų miestų demokratų rinkėjui, kuris, viena vertus, reikalauja socialinio progreso, tačiau, kita vertus, rinkimų metu akcentavo sugrįžimą prie politinio ir viešosios erdvės retorikos normalumo.

Bėda čia ta, kad jokie pažadai ar vienybės kvietimas neatšaukia to, kas sausio 6-ąją dėjosį Kapitolijuje.

Neatšaukia jie ir to, kad milijonai D.Trumpo rėmėjų J.Bideno net ir po inauguracijos bei visų išnagrinėtų ir atmetų teisinių ieškinių nelaiko teisėtu JAV prezidentu.

Liberaliai demokratijai visame pasaulyje kyla vis daugiau iššūkių. Antidemokratiškumas įgyja vis daugiau modernių formų, skverbiasi į viešąją erdvę, yra nuolat palaikomas ir skatinamas autokratinių Rusijos, Kinijos režimų. Jam reikalinga nauja viltis, žvilgsnis į ateitį, utopijos atgaivinimas, o ne melancholiškas sugrįžimo motyvas."

Marius Laurinavičius

Vilniaus politikos analizės instituto analitikas

2021-03-17

Iš pradžių buvo žodis...

Galbūt kas nors su manim nesutiks, bet tai, mano nuomone, NEĮTIKĖTINAI SVARBU.

Svarbu todėl, kad tai signalas ir apie būsimą politiką, nes politikui žodis yra jo politikos gairė.

Bet dar svarbiau, kad milijonai amerikiečių IŠ PREZIDENTO LŪPŲ išgirdo tai, su kuo turi reikalą pasaulis.

Toks TIESOS sakymas yra vienas būdų stiprinti visuomenės atsparumą bei norą priešintis.

Todėl aš visuomet buvau vienas didžiausių D.Grybauskaitės pareiškimo, kad Rusija yra teroristinė valstybė, šalininkų.

Beje, tada dar daug kas manė, kad tokios TIESOS viešai sakyti negalima... Neva nediplomatiška...

Bet grįžtant prie JAV, galbūt nebe visi prisimena, todėl priminsiu, ką į iš esmės identišką klausimą buvo atsakęs D.Trumpas.

Ir tai, deja, taip pat turėjo milžinišką (tik priešingą) reikšmę.

"O'Reilly (Fox News vedėjas - M.L.) said: "He's a killer, though. Putin's a killer."

"There are a lot of killers," Trump replied. "We've got a lot of killers. What, do you think our country's so innocent?"

Linas Kojala

Politologas

2021-02-19

#KąTik Sakydamas kalbą Miuncheno Saugumo konferencijoje, Joe Bidenas akcentavo kelis dalykus.

- Kalba prasidėjo nuo tezės "JAV sugrįžta", akivaizdžiai siekiant pademonstruoti skirtį su ankstesnės administracijos naudotu kitokiu šūkiu;

- Bidenas taip pat suskubo patikinti, kad NATO kolektyvinės gynybos V straipsnis - išpuolis prieš vieną iš Aljanso valstybių reiškia išpuolį prieš visas - yra nekvestionuojamas;

- Frazės apie Kiniją nebuvo naujos. Kalbama apie "ilgalaikę strateginę konkurenciją" ir siekį bendradarbiauti su Europa;

- Daug kritikos teko Rusijai, kurios agresyvių veiksmų suvaldymas yra "kritiškai svarbus mūsų nacionalinio saugumo interesų užtikrinimui" bei pridūrė, kad Kremlius "korupciją pavertė ginklu, nukreiptu prieš mūsų valdymo sistemą". Kai kas sakytų, jog pastaroji remarka atspindi ir Nord Stream 2 projekte, bet Bidenas jo neminėjo;

- Kaip jau skelbta anksčiau, pakartojo stabdantis ankstesnės administracijos sprendimą išvesti apie 12 tūkst. karių iš Vokietijos - bei pridūrė, jog amerikiečių karių skaičiui Vokietijoje nebus taikoma ir viršutinė riba;

- Kalboje paminėta ir Ukraina, pabrėžiant šios šalies teritorinio integralumo svarbą visai Europai;

- Bidenas paminėjo Rygą (kontekste apie transatlantinį bendradarbiavimą ir santykį su Europa nuo Romos iki Rygos).

Taigi, kaip ir galima tikėtis tokio formato kalboje, paminėti jau girdėti kertiniai principai, bet nepalieti aspektai, kurie neabejotinai kels nuogaštavimų apie praktinio Vakarų šalių bendradarbiavimo ribas (gynybos išlaidos, NS2, prekybiniai nesutarimai ir pan.)

Andrius Kubilius

Europarlamentaras

2021-03-18

JAV Prezidentas Joe Biden: Putinas yra žudikas ir neturi sielos!

Stipru!!!

"President Joe Biden says he believes Russian leader Vladimir Putin is a killer with no soul".

Lietuvos spauda taip pat paskelbė apie pastaruosius JAV Prezidento žodžius (<https://www.delfi.lt/.../po-astriu-bideno-komentaru...>), bet apie juos skaitant originalioje amerikiečių žiniasklaidoje, - tai skamba įspūdingiau.

Ypač kai cituojamas ir J.Biden pasakojimas apie tai, kaip jis 2011 metais Maskvoje susitikęs su V.Putinu jam pasakė: "aš pažiūrėjau į tavo akis ir jose nepamačiau sielos". Putinas atsakė: "Mes vienas kitą supratome".

Po šių dienų J.Bideno žodžių apie "žudiką Putiną", pastarasis skubiai atšaukė konsultacijoms Rusijos ambasadorių iš Vašingtono. Putinas gerai suprato, ką reiškia tokie J.Biden žodžiai.

Būtų gerai, kad ir Europos Sąjunga greičiau suprastų, ką reiškia tokie J.Bideno žodžiai apie V.Putiną.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Susipažinote su Joe Bideno pirmaisiais darbais, užėmus Prezidento postą. Kaip juos vertinate? Kokių dar, Jūsų nuomone, pokyčių turėtų imtis šalies vairą perėmęs naujasis Prezidentas. Ką darytumėte jūs, budamas (-a) jo vietoje?
2. Remiantis žmogaus teisių ekspertės komentaru, pabandykite įvardinti, kokios vertybės svarbios naujam Prezidentui, sprendžiant iš jo veiksmų ir siunčiamų signalų.
3. JAV vėl dalyvauja susitarime dėl Klimato kaitos. Ką manote apie šios šalies pasitraukimo, o dabar - sugrįžimo reikšmę, kovojant su klimato kaita.
4. Joe Bideno teiginys, kad Rusijos vadovas V. Putinas yra žudikas sukėlė daugybę atgarsių. Ko galima tikėtis šių dviejų valstybių santykiuose naujojo JAV prezidento kadencijoje?
5. Ekspertas Dominykas Kaminskas rašo apie populizmą JAV ir pasaulyje. Kas yra populizmas jūsų pačių žodžiais? Kokias reiškinių apraiškas pastebite ar pastebėjote anksčiau Lietuvoje?
6. Savarankiškai suraskite patikimų duomenų apie JAV vietą tarp kitų šalių socialiniais ir ekonominiais pūviais - apibūdinkite šalies situaciją: kokie rodikliai yra geri, o kokie kelia susirūpinimą?

NASA misija Marse

Pernai NASA kartu su SpaceX nutraukė 9 metų tylą, kuomet buvo nustoję vykdyti pilotuojami skrydžiai iš JAV teritorijos. Iki tol, nuo 2011 m. JAV astronautai į Tarptautinę kosminę stotį buvo skraidinami Rusijos erdvėlaiviais. Kartu tai buvo pirmasis kartas, kuomet žmonės į orbitą išsiunčia privati kompanija, kas dar labiau priartina žmoniją prie kosminio turizmo realizavimo.

O šiemet Vasario 18 d. sėkmingai nusileido Marse NASA's Perseverance Mars Rover kosmoso misija ir iškart atsiuntė pirmuosius vaizdus. Tai jau penktasis NASA marsaeigis - didžiausias, sunkiausias, ambicingiausias, labiausiai technologiškai pažengęs iš visų iki šiol buvusių. Kartu tai pirmoji pilna NASA astrobiologijos misija, marsaeigio paskirtis yra ieškoti gyvybės pėdsakų Raudonojoje planetoje.

Perseverance“ zondo nusileidimo vieta yra Jezero krateris - iš orbitos jis atrodo kaip labai palanki vieta Marso gyvybei egzistuoti. Ankstesnės misijos į Marsą parodė, kad ši planeta kadaise atrodė visai kitaip - prieš 3,5 mlrd. metų Marse esančio Jezero kraterio kraštu tekėjo upė, formuodama molingą deltą ir maitindama krateryje buvusį ežerą. Krateryje nusileidęs zondas turės keturias pagrindines užduotis: geologinę (nusileidimo vietoje išanalizuoti uolienas ir peizažą bei pagal tuos duomenis pateikti žmonėms daugiau žinių apie tos vietovės istoriją); astrobiologinę (nustatyti, ar nusileidimo rajonas kada nors buvo tinkamas gyvybei bei ieškoti kadaise egzistavusios gyvybės pėdsakų); mėginių rinkimo (surasti ir surinkti tokius Marso grunto mėginius, kurie gali pasirodyti įdomūs iš mokslinės pusės bei paruošti tuos mėginius pargabenimui į Žemę); pasirengimo žmonių atvykimui (išbandyti technologijas, kurios kada nors ateityje gali būti reikalingos žmonių išgyvenimui Marse). Planuojama, kad marsaeigio surinktos Marso uolienos į Žemę pars kris 2030 metais.

Prie NASA marsaeigio „Perseverance“ kūrimo prisidėjo ir lietuvė fizikė. Marsaeigis „Perseverance“ turi 23 kameras, Simona Liukaitytė prisidėjo prie vienos iš jų kūrimo. Kiekviena kamera turi savo funkcijas. „Viena kamera buvo naudojama nusileidimo metu. Būtent jos pagalba buvo galima stebėti, kaip marsaeigis artėja prie Marso paviršiaus. Yra dvi kameros, kurios yra tarsi marsaeigio akys. Jos leidžia marsaeigiui orientotis aplinkoje ir, pavyzdžiui, nuspręsti, iš kurios vietos paimti tam tikrus uolienų bandinius. Tokios kameros atliks ir vaizdo medžiagos gaminimo funkciją, ir 3D nuotraukų gamybą. Taip pat yra kamerų, kurios atlieka tam tikras mokslines funkcijas: ieško gyvybės, stebi, kaip būsimų marsonautų kostiumai išsilaiko Marso atmosferoje“, - LRT pasakojos S. Liukaitytė.

ATGARSIAI FEISBUKE

Like + Follow Message

[rašai sutrumpinti.]

Goda Raibytė

Žurnalistė

2021-02-18

Šiandien Marse leidžiasi laukiamiausia šių metų kosmoso misija - [NASA's Perseverance Mars Rover](#) ❤️ aka pirmoji pilna NASA astrobiologijos misija.

Perseverance ieškos nežemiškos gyvybės liekanų. Manoma, kad Marsas milijonus (!) metų buvo panašus į Žemę. Taigi reikia išsiaiškinti, ar ten užsimezgė gyvybė, o jei ne - kodėl?!

Paskutinės ~7 minutės vadinamos siaubo minutėmis, nes per jas viskas turi suveikti to bu lai, o dėl vienos smulkmenos misija gali nepavykti 😬

Transliacija prasideda nuo 21.15 val., nusileidimas - aplink 23 val.

UPDATE: pa vy ko!!! 💜

NASA's Perseverance Navcams 360° nuotrauka

Virtualus turas Marsas - kaip atrodo Marso paviršius?

Tai panorama, kurią 2021 m. Vasario 20 d. užfiksavo navigacijos kameros „Navcams“, esančios NASA „Perseverance Mars“ roveryje. Šeši atskiri vaizdai buvo susegti į vieną, kai jie buvo išsiųsti atgal į Žemę. Tačiau originalioje nuotraukoje nėra pilno dangaus, dangus čia redaguotas.

82 mėnuliai

2021-02-16

Šiandien Marsas - šalta, atšiauri planeta, kurios plona atmosfera neapsaugo nuo kosminių spindulių, o paviršius primena dykumą. Bet planeta kadaise atrodė visai kitaip ir priminė Žemę. Prieš 3,5 mlrd. metų Marse esančio Jezero kraterio kraštu tekėjo upė, formuodama molingą delta ir maitindama kraterįje buvusį ežerą. Tikima, kad Marso atmosfera buvo pakankama šiltnamio efektui atsirasti, kuris pakėlė planetos temperatūrą ir sudarė sąlygas gyvybei egzistuoti.

Būtent Jezero krateryje vasario 18-ąją leisis jau penktasis NASA marsaeigis - didžiausias, sunkiausias, ambicingiausias, labiausiai technologiškai pažengęs iš visų iki šiol buvusių - Perseverance.

Donatas Mazurkevičius

Lietuvos kariuomenės majoras

2021 02 19

Ką tik, Žmonija dar kartą pažvelgė į MARSĄ per NASA (USA) marsaeigio „Perseverance“, nusileidusio ant šios planetos, langą! O LIETUVIAI jį buvo aptikę dar senovėje ir vadino ŽIEZDRĖ - raudona ir karšta kaip kalvio žaizdras, kur lydoma geležis...ir kalami KALAVIJAI!

MARSAS (sen. lietuvių pavadinimas ŽIEZDRĖ) - ketvirtoji pagal atstumą nuo Saulės (tarp Žemės ir Jupiterio) ir septinta pagal dydį Saulės sistemos planeta.

Iš Žemės matomas plika akimi kaip ryški rausvos spalvos žvaigždė. Marsas yra žinomas kaip Raudonoji planeta dėl jo paviršiaus spalvos, kurią sukelia geležis Marso dirvoje. Marsas buvo pavadintas Romėnų karo dievo vardu, nes žmonės manė, kad planeta yra kraujo spalvos. Planetos pavadinimas kilęs nuo romėnų karo dievo Marso (graikų Arėjo atitikmuo). Atitinkamai pavadinti ir Marso palydovai Fobas ir Deimas, kurie graikų mitologijoje yra Arėjo sūnūs, lydintys jį mūšyje.

Goda Raibytė

Žurnalistė

2020-03-31

Lietuviai pirmieji išaugino augalą KOSMOSE ☐

Prof. Alfonsas Merkys, Danguolė Švegždienė ir būrys jaunų mokslininkų 1982 m. (!) pačių sukurtame aparate Fiton-3 pirmą kartą istorijoje nesvarumo sąlygomis kosminėje stotyje Saliut 7 išaugino augalą nuo sėklos iki sėklos. Lietuvių eksperimentai į kosmosą buvo keliami nuo 1973 iki 1996 metų, iš viso įvykdyti 22 eksperimentai. Todėl lietuviai laikomi ASTROBOTANIKOS pionieriais ☐ Mūsų mokslininkų sukurtų technologijų pagrindiniu, International Space Station iki šiol atliekami eksperimentai su augalais. O kam to reikia, klausiate?

Augalai daiginami kosmose ne tik todėl, kad faina, o todėl, kad kažkada žmonija taps tarpplanetine ir reikės maistu apsirūpinti tiek ilgose kelionėse, tiek jau pasiekus naują gyvenimo vietą (pvz., Marsą). O augalams reikia gravitacijos, todėl sugalvoti, kaip juos priversti augti nesvarumo sąlygomis, buvo nelengva.

Nuotraukoje ☐ - augalas, kuris jau pabuvo kosmose (o aš dar ne) - baltažiedis vairėnis. Jį turbūt geriau pažįstate kaip piktžolę.

ĮDOMŪS FAKTAI

- Visa informacija apie NASA's Perseverance Mars Rover misiją

- Išsamiau apie NASA's Perseverance Mars Rover misiją lietuviškai

- „Perseverance“ misijos kelionė link Marso ir nusileidimas. Video

- NASA pasidalijo pirmaisiais garsų iš Marso įrašais. Juos galite rasti šioje nuorodoje.

- „Bilietai“ į Marsą

- Mokslo sriubos interviu su fizikos mokslų daktare, optinių ir lazerinių sistemų inžiniere - Simona Liukaitytė-Suszczynska. Ji Prancūzijos kosmoso agentūroje 6 mėnesius dirbo prie vieno iš marsaeigio instrumentų - „SuperCam“ kameros testavimo. Podkaste Simona pasakoja kaip vyksta tokių robotų kūrimas, kaip „Perseverance“ dės pamatus žmonių nusileidimui Marse ir kuo šis robotas išskirtinis.

- Apžvalga: Fantastikos literatūra tarpukario Lietuvoje. Kaip anksčiau buvo įsivaizduojami marsiečiai Lietuvoje

- Garso įrašas iš Marso: NASA vasario 22 d. paskelbė pirmąjį garso įrašą iš Marso - buvo užfiksuotas Raudonosios planetos vėjo gūsių gaudesys. Įrašą padarė ten nusileidęs marsaeigis „Perseverance“. NASA taip pat paskelbė ir pirmąjį marsaeigio, turinčio ieškoti galimų Marso senovinės gyvybės pėdsakų, nusileidimo vaizdo įrašą. „Perseverance“ nusileidimą ant Marso paviršiaus, NASA mokslininkai pasitiko džiaugsmo šūksniais ir plojimais.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Ar sekėte žinias apie marsaeigio nusileidimą Marse? Ar pastebėjote šį įvykį naujienų sraute?
2. Kokia, jūsų nuomone, sėkmingos misijos reikšmė žmonijai?
3. Suraskite informacijos apie kosmoso lenktynes: kokie svarbiausi įvykiai žymi jų istoriją?
4. Padiskutuokite: ar kosmoso tyrinėjimas tapo savaime suprantamu dalyku, o gal vis dar kelia žmonėms stiprias emocijas?
5. Mokslininkė Simona Liukaitytė tiesiogiai prisidėjo prie Marso misijos. Kokios mintys kyla paklauius apie jos darbą (nuorodą į interviu Lietuvos radijui rasite tekste)?
6. Koks kitų lietuvių indėlis į kosmoso tyrinėjimus? Savarankiškai suraskite informaciją ir aptarkite ją klasėje.
7. Pirmojoje temoje ekspertai palietė JAV socialinės ir ekonominės nelygybės temą, žmogaus teisių problemas. Kaip vertinate kosmoso programą šiame kontekste?

NASA nuotr.

APKLAUSA

Ar buvome naudingi? Mielos mokytojos ir mieli mokytojai, būtume labai dėkingi, jei skirtumėte porą minučių apklausai apie naujienlaiškio numerį: norėtume sužinoti, ar buvome įdomūs bei naudingi. Jūsų atsiliepimus labai vertiname ir stengiamės tobulėti.

Sekite šią nuorodą: <https://www.surveymonkey.com/r/L9QCWKK>

Šis naujienlaiškis iš dalies finansuotas JAV Valstybės departamento. Straipsnyje yra pateikiamos autorių nuomonės, duomenys ir išvados, kurios/-ie nebūtinai sutampa su JAV Valstybės departamento pozicija.